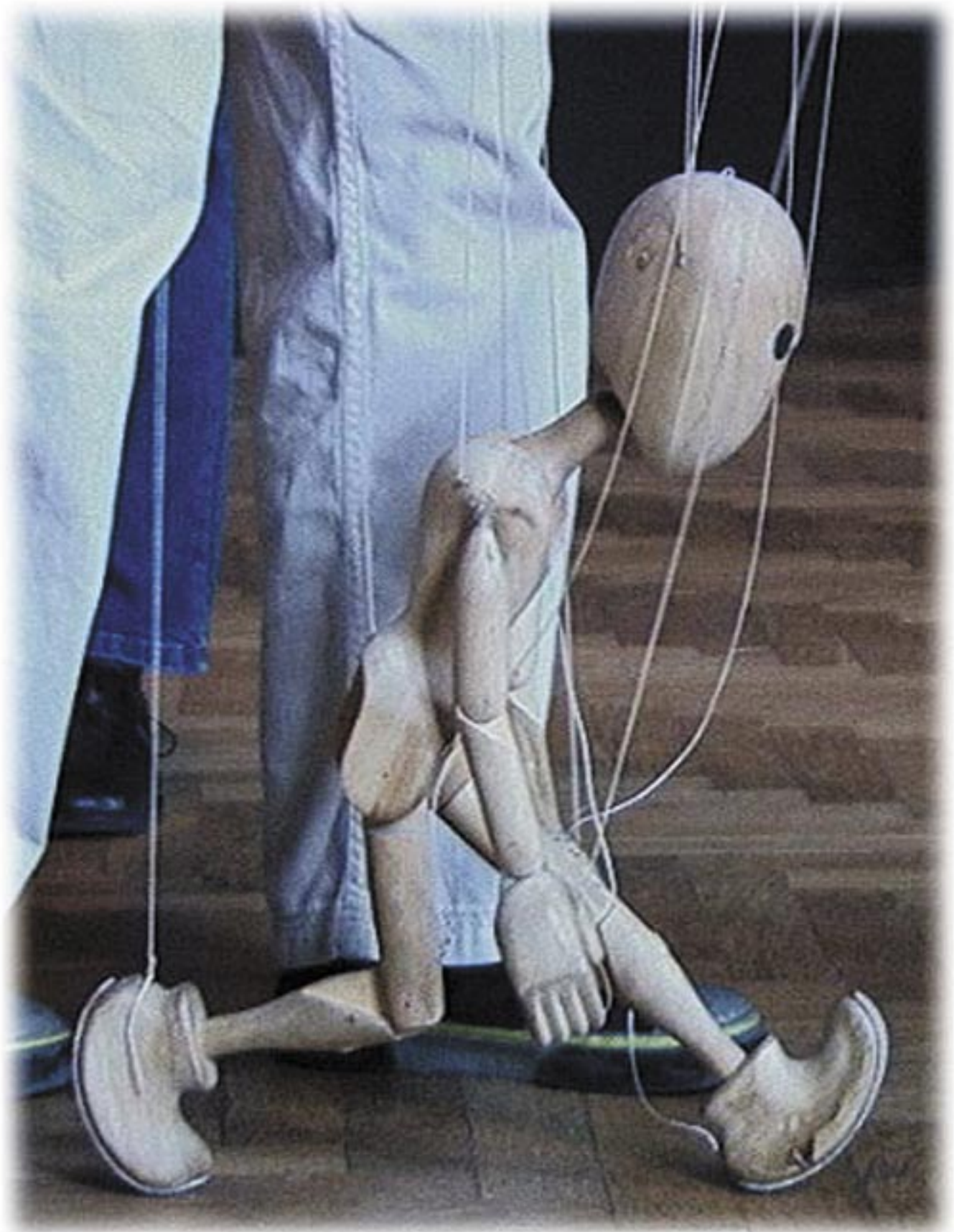

dockteatern 2-3/2006

Scenkonst med figurer, masker och objekt.

DOCKTEATERN

utgiven av
Dockteaterföreningen
UNIMA-Sverige

Redaktör:
Tomas Alldahl
i redaktionen:
Margareta Sörenson
Fatima Olsson
Gustaf Kull
Oskar Hejll
Charlotte Rosén

*

Övriga medarbetare i detta
nummer:

Annette Cegrell-Sköld
Marianne Kinberg
Knut Alfjen
Randi Stenmark
Monica Lundgren

Ansv.utgiv.
Helena Nilsson

Redaktionens adress:
c/o Alldahl
Söderberga Allé 1
162 51 Vällingby
tel. 08-378 216
e-mail: red@unima.se

Layout och distribution:
Gustaf Kull / ADC

Tryck:
Agraphica Miljötryck
Härnösand

UNIMA-Sverige
Box 161 98
SE-103 24 Stockholm
e-mail: info@unima.se
URL: www.unima.se

**Vill du bli medlem i
UNIMA-Sverige?**

Sätt in 150:- på postgiro
25 62 25-4

Skriv "Ny medlem" i
meddelanderutan och
komplett adress som
avsändare.

För gruppmedlemskap
kontakta UNIMA för
mer information.

unima.nu

Våren kom sent i år. Ännu senare kom Dockteaterns vårnummer, för det kommer först nu. Och är alltså samtidigt dess höstnummer.

Mycket tid gick under vintern och våren åt till vår dansk-norsk-svenska kraftsamling (med inslag också av litet finsk sisu). Resultatet blev den 48-sidiga skandinaviska dockteater-tidskrift som kom ut i mars; oss veterligt den första publikationen i sitt slag. Vår förhoppning var förstås att den skulle vara fröet till fortsatt samarbete. Och samarbetet är faktiskt redan i full gång!

A. Vi har en skandinavisk "recensions-pool". Petra Helgesen i Unima-Norge är spindel i det nätet. Det första resultatet av vår "pool" ser du i det här numret: fyra recensioner på nyutkommen, spännande dockteaterlitteratur, eller av böcker som på olika sätt tangerar dockteaterområdet.

B. Vi har planer på att samproducera tidskrifternas temasektioner, och publicera dem gemensamt i Ånd i Hanske och Dockteatern. Det redaktionella ansvaret kommer att cirkulera mellan Danmark (som inte har någon tidskrift, men väl ett innehållsrikt Nyhetsbrev), Norge och Sverige. Övrigt material produceras av respektive redaktion.

C. Vi har startat en helt ny hemsida på webben: **unima.nu**. Den är tänkt att vara en gemensam nordisk Unima-hemsida, och här är det meningen att våra publikationer ska finnas tillgängliga för nedladdning. Vår egen hemsida, **unima.se**, finns förstås fortfarande kvar som ett forum specifikt för Unima-Sverige. Här kan du hitta värdefull information och nyheter som inte hinner med i tidskriften.

Under hösten kommer vi att ha ett redaktionsmöte i Köpenhamn för att fortsätta planeringen av temasektioner och den nya hemsidan. Naturligtvis är det vår förhoppning att även Finland så småningom ska finnas med i det publicistiska samarbetet, men här finns språkbarriären som ett faktum att förhålla sig till. Vi tar ett litet steg i taget och ser vart det leder.

Dockteatern i våra länder har en stor potential av livskraft och uppfinningsrikedom. Samtidigt är den ett litet konstområde med svag ekonomisk och kulturpolitisk ställning. Summan av den kardemumman är att vi alla har allt att vinna på samarbete. Kontakter, utblickar och vidgade vyer – det är växtnäring för all konst.

Tomas Alldahl
redaktör

PS! Det finns fortfarande exemplar kvar av specialnumret. Rekvirera gratis från redaktionen; lägg ut på din teater, ta med på turné och dela ut till publik, arrangörer och kollegor!

* * *

Manusstopp till Dockteatern nr. 4-2006: **1 november** (beräknad utgivning mitten av december).

I DETTA NUMMER:

Årsmötet	sid 3
Scenkonstbiennalen	sid 3
Interdockfestivalen	sid 4
Porträtt av Vetto Crespo	sid 6
Dockteater i Ecuador	sid 7
Basisten i knipa	sid 8
Äventyr från Laos	sid 9
Mozart i Milano	sid 10
Ett semestertips	sid 12
Värt att läsa	sid 13
Till Minne	sid 17
Svepet	sid 20
Kalendariet	sid 23

FRAMSIDA:

En träningsbild från dockteaterutbildningen i Bialystok i Polen.

Foto: Gustaf Kull

Årsmöte med dansk teater och italiensk buffé

Lördagen den 18 mars kallade Dockteaterföreningen UNIMA Sverige till årsmöte på Frölunda Kulturhus i Göteborg. Ett 30-tal medlemmar slöt upp till årsmötesförhandlingarna, som avlöpte smidigt och väl.

Jag tog tillfället i akt att erinra om UNIMA Sveriges betydelse som kontaktnät för oss alla verksamma inom, och nyfikna på, dockteater. Vår förening är verkligen en utmärkt kanal för att informera sig själv och sprida information till andra om evenemang, föreställningar och aktiviteter inom dockteaterns område.

Efter avklarad möte gav Sofie Krog Teater från Danmark sin charmiga soloföreställning *DIVA*. Därefter vankades italiensk buffé och tid för trevligt umgänge.

Ett stort tack riktar jag, å föreningens vägnar, till Annette Cegrell-Sköld som lagt ner stort arbete på att ordna det så trevligt för oss alla!

Helena Nilsson
ordförande

TEATERDUSCH

Dockorna tog plats på Biennalen

I maj i år öppnade Assitej och Teatercentrum den första upplagan av "Scenkonstbiennalen för barn och unga". Under några intensiva dagar blev Lund plats för en nationell generalmönstring av svensk (och en del utländsk) teater för ung publik. Och ett forum för möten och idéutbyten.

Dockteaterns Margareta Sörenson var där och såg teater från både Osby och Burkina Faso. Men hon deltog också i ett av biennalens många seminarier, denna gång med rubriken "Vart går dockteatern?". Seminariet genomfördes i samarbete med Unima Sverige.

Men valet att inte över hela linjen välja det bästa och mest intressanta utan det mest typiska och representativa bör nog överges. Det som bara är ganska bra, är ingen spännande utgångspunkt för diskussioner och nya perspektiv. Nu hettade det mer i diskussionerna om skolan, Sveriges största kulturinstitution och förmedlare av scenkonst. Mera mod, nyfikenhet och utbildning till lärarna för ett modernt kulturarbete i skolan!

Margareta Sörenson

Flax i Lund

Det är knappt tio år sedan världens bästa barnteater samlade sig till en festival. Då var det Gävle, där barnteaterfestivalen under 1980-talet hade blivit en betydelsefull samlingsplats för alla som arbetade med teater för barn och unga. På köpet fick barnpubliken i staden en teaterdusch under några dagar. Så kom den "riktiga" Svenska Teaterbiennalen som samlade hela teaterlivet, barnteatern inräknad, och tog över 1993.

Nu är det Lund. Teatern har alltmer öppnat sig mot dansen och sceniska blandformer, och det är bara att sätta plus för att den spritt nya mötesplatsen för barn- och ungdomsteatern har fått ett samtida namn: "Scenkonstbiennial för barn och unga". Det är svenska Assitej och Teatercentrum, som organiserat och Lund satsar generöst på att permanenta biennalen i sin stad - och ett teaterregn bör falla över den unga publiken i regionen under några dagar. Men så många barn i publiken syntes inte till - det måste kunna utvecklas till nästa gång, så att den ambitiöst framåtblickande regionen får ett utbyte också för barnteaterns huvudpersoner: barnen.

Festivalen är nationell, men balansen mellan region och rike hade denna gång viss slagsida åt det skånska. Tur ibland, som med Dockteaterverkstan i Osby som än en gång gjort ett väl genomarbetat arbete med klassisk humor i *Hux och Flux får Flax*. Lite snopet när det gällde annat. Flott att också internationell teater fanns företrädd med hela åtta produktioner.

INTERDOCK - en festivalernas ”doldis”

Interdockfestivalen i Lund är Sveriges största återkommande, men relativt okända internationella dockteaterfestival. Den ägde rum 4-7 maj i år, parallellt med den stora och betydligt mer uppmärksammade Scenkonstbiennalen.

För artonde gången ordnade kulturföreningen Pinocchio, med stöd från bland andra Kultur & Fritid Region Skåne, Studieförbundet och Kulturen i Lund, en festival med professionella grupper från många olika länder: Argentina, Belgien, Spanien, Sverige, Tjeckien, och Tyskland. Festivalen innehöll ett varierat program med bl. a. belgisk gatudockteater, argentinsk skuggspelsvarieté, och svenska Abellis teaterbuss

Det kännetecknande för festivalen är att den ambitiöst och oförtröttligt presenterar ett brett spektrum dock- och figurteater, ett ”låt tusen blommor blomma”-koncept för att visa dockteater som har förmåga att vara angelägen och intressant, och som vill vidga synen på dockteater. En poäng är att ständigt överraska publiken; man vet aldrig vad man kommer att få se. Festivalen har en mild anarkistisk ton, är okonventionell, osvensk. Den är också en rolig träffpunkt för grupperna och dockteaterintresserade.

Arrangören, den mångkulturella kulturföreningen Pinocchio, bildades 1985 av lokala dockteaterentusiaster, många av dem med latinamerikansk bakgrund. Från början var tanken en latinsk-skandinavisk festival, men urvalet breddades efter hand. Huvuduppgiften var, och är fortfarande, att producera en årligen återkommande internationell dockteaterfestival för Lund. Detta för att ge möjlighet till möten med andra kulturer genom att uppleva professionella dockteatergrupper från hela världen.

Pinocchio ser dockteater som en viktig kulturbärare och vill höja dess status i Sverige och bidra till en positiv regional utveckling på dockteaterområdet genom att ge möjlighet att ta del av andra länders dockteatertraditioner. Några andra av föreningens målsättningar är att stimulera barn och ungdomar till skapande verksamhet, samt att bidra till en sammansmältning av olika kulturer och åldersgrupper. Föreningen har genom åren byggt upp ett internationellt kontaktnät med grupper och festivaler, och hittar sina grupper bl.a. genom att besöka festivalen i Charleville.

En idé för framtiden är att skapa ett permanent dockteatercentrum i Lund. Kommunen aspirerar på att bli kulturhuvudstad, och t.ex. ett litet dockteatermuseum skulle kunna vara intressant i det sammanhanget. Andra planer är att göra något extra om två år då festivalen 20-årsjubilerar.

Interdockfestivalen är unik i Sverige och har genom åren vuxit till en mycket uppskattad lundatradition. Den trogna lokala publiken har vuxit i antal och fått se all världens dockteater på olika scener i Lund.

Fatima Olsson

Singel eller sambo?

Vilken är dockteaterns plats och roll i scenkonsternas brokiga skara, och hur ser dess framtid ut? Det var några av frågorna som ventilerades vid ett seminarium på Scenkonstbiennalen i Lund.

Margareta Sörenson deltog i samtalet, som leddes av Bernt Höglund (initiativtagare till seminariet) och Unima Sveriges ordförande Helena Nilsson.

Säg ”scenkonst” och dockteatern är på plats. Bland föreställningarna från fjärran fanns dockteater från Burkina Faso, som visade sig både rolig och innehållsrik. Fiffiga lösningar för till synes enkla stavdockor gav djurfigurer skumpande eller skuttig gång, och de ironiska familjeinteriorerna rymde också en liten dos folkbildning: det är visserligen kul att dansa och sjunga, men man måste gå till skolan också. I ett samarbete mellan Teater Sagohuset, Lund, och Varietéteatern Barbès, Malmö, spelades *Elefantguden*, en nyskriven pjäs av Ulf Stark där den indiska mytologin med Ganesha i spetsen utgör en sidoberättelse i pjäsens huvudberättelse om två bröder. Tom Fjordefalk, som regisserat, och Marta Cicionesi, som gjort scenografin, hade arbetat med skugg- och silhuettspel, masker och till och med kort närvaro på scenen av indiskt inspirerade handdockor. Men det blev ganska mycket av allt, och det ”vanliga” skådespelararbetet hade blivit lidande på kuppen och kändes alltför amatörmässigt.

Den nya scenkonstbiennalen arrangeras av Svenska Assitej och Teatercentrum, och Assitej och UNIMA hade samlat till ett av biennalens många seminarier med rubriken: ”Vart går dock- objekt- och figurteatern?”. Bernt Höglund (en fot i vardera Assitej och UNIMA) och Helena Nilsson, UNIMAs ordförande, ledde ett samtal där Anders Lindholm (Dockteaterverkstan), Inger Jalmert-Moritz (Långa Näsan, från och med i år nedlagd), Andreas Braula (nystartade Dockteaterkollektivet i Högdalen) samt undertecknad funderade kring framtiden. Vi var strängeligen tillsagda att inte gräma oss över gamla ostar, utan tänka fritt och stort och framåt och reflektera över dockteaterns plats i den gränsöverskridande scenkonstens tid.

Det hindrade inte att jag själv tog historien till hjälp och försökte mig på att vända på dockteaterns perspektiv av ”problem”. Om man antar att 1. Dockteatern alltid deltagit i blandformer för scenkonsten (kyrkokonst, opera, dans, politisk kabaré, skuggspel, mm) och 2. Dockteaterns konstnärer i allmänhet varit multi-konstnärer, kanske inte bara av ekonomiskt tvång, utan också av lust att använda olika former; om man alltså antar 1 + 2 så förändras synen på behovet av att skydda en konstform som hotas av kommersialism, animerad film mm. Om dockteaterns innersta väsen är att möta andra konstformer, bör man tänka ut andra strategier än de vi brukar hävda i termer av ”skydda och bevara”. Man kan i stället se till att den exponeras, öppnar sig maximalt, används, blandas och prövas nya mixturer. (Vilket för övrigt görs för fullt redan här och ute i den stora världen: Philippe Genty, Julie Taymor, Teatro Gioco Vita, Amoros & Augustin.)

Rädslan att konstformen dockteater ska dö är kanske inte bara överdriven utan ett tankemässigt misstag: den lever ju! Sen

alltid till nu! Den har aldrig varit den största eller mest dominerande konstformen, utan en listig uppstickare och inträngling och klarat sig på det. Dött har den hursomhelst absolut inte gjort. Just nu ser vi en boom när det gäller dockteaterfilm. Idén om att proklamera dockteaterns slutliga självständighet är en 1900-talstanke för att värna den konstnärliga särarten och kvaliteten, som påminner om dansens vilja i samma tid att se sig själv som en helt separat konstform. Men dockteatern har (liksom dansen) alltid rört sig mellan de mest uppburna hovmiljöer och gatans nivå i ett växelbruk som varit en del av näringsintaget för den konstnärliga utvecklingen. Nu påstår jag inte ATT det förhåller sig så här helt och hållet, men att det KAN göra det och det är värt att pröva tanken. Då behöver man inte sucka över vad som varit, utan glad och förtröstansfull blicka framåt.

Mina panel-kolleger nappade inte på min historiska perspektiv-krok, men lade ut andra. Andreas Braula grubblade kring varför inte Star Wars eller Manga blir dockteater, varför gör inte han (eller någon annan) detta? Varför anses inte masskulturens figurer tillräckligt fina/korrekt/passande för dockteatern. Jo, men gör det om du vill det! Tyckte flera. Om du brinner för Manga, om ditt hjärta klappar för Star Wars: gör det! Det blir bäst, som man brinner för.

Anders Lindholm tyckte inte att den ”vanliga” teatern var särskilt nyfiken och intresserad av dockteatern. Dockteaterverkstan tar gärna emot den som vill veta mer eller pröva på. Hantverket är speciellt för dockteatern, menade Anders - men representerar ju också en dockteater av ”finsnickeri”-typ. (Jag har sett deras hembyggda fina transport-och-scen lådor, snickrade på mått för att passa in i turnebilen. Men vilken jag fick lift från hotellet till Mejeriet i Lund där en del av seminarierna hölls.)

Inger Jalmert-Moritz kan stolt blicka tillbaka på Långa Näsans fina produktioner, men är ändå självkritisk. Varför har vi på Näsan inte gjort något mer fantastiskt, fulare, vackrare, mer överraskande än det vi gjort? Något som vänt upp och ner på begreppen på det sätt som Marionetteaterns Kung Ubu gjorde på 60-talet, till exempel? Hon var också kritisk till synen på dockspelaren som inte-skådespelare. I modern dockteater har dockspelaren ett stort gestaltande uppdrag och en utbildning borde innehålla mycket mer av skådespeleri och scenisk framställning.

I publiken satt idel dockspelare och medgrubblare, och något gemensamt och nytt kom vi inte fram till. Annat än att vi behöver ha mycket mer av samtal, utbyte och diskussion. Och att vi fortsätter, snarast!

Margareta Sörenson

Biennalen fick glädjande stor uppmärksamhet i medierna. Läs mer om den svenska barnteaterns tillstånd i t.ex. vår tidskriftskollega Teatertidningen (nr 2-3 2006).

”Man behöver inte så mycket grejer - bara litet fantasi”

Varför spelar man dockteater? Varför teater, eller konst, över huvud taget? Frågorna är lika gamla som konsten, och svaren lika många som konstnärerna.

För socialarbetaren, pedagogen och dockspelaren Vetto Crespo handlar dockteater om att berätta livet.

När jag träffar nya människor för att intervjua dem om dockteater, brukar en nästan ofrånkomlig fråga vara, hur det kom sig att de själva började intressera sig för just dockteater. Kanske fick de se dockteater som barn i skolan? Eller kanske fick de någon gång en egen dockteater i julklapp av någon snäll faster eller farbror? Med riktiga prinsessor i fina kläder och en riktig Kasper?

Jag undrar samma sak när jag träffar Vetto Crespo. Svaret på min ofrånkomliga fråga blev inte riktigt som jag tänkt mig.

Han är bördig från Ecuador, och kom till Sverige första gången år 2000. Efter studier i sociologi vid universitet i Mexiko under 1980-talet, arbetade Vetto Crespo under många år som lärare och socialarbetare i flera länder runtom i Latinamerika. Det var i sitt arbete med gatubarn som han fick idén att använda dockteater. Eftersom gatubarnen med all rätt känner sig grundligt svikna av vuxenvärlden, är det ofta en lång väg att gå för att vinna deras förtroende. Vetto upptäckte snart att det barnen inte ville berätta för honom, anförtrodde de gärna till en docka.

- De pratade inte med mig, utan med dockan, säger han. Det blev nästan litet som terapi.

Han har bl.a. haft dockteaterkurser för barnarbetare i Lima i Peru. Barnen fick berätta eller skriva ner sina egna livshistorier och sedan spela upp dem som dockteater. I Bolivia var han med och startade en ”social cirkus” med gatubarn. Själ-

fick han börja med att lära sig jonglera. Sedan skaffade de ett litet cirkustält där alla cirkusmedlemmarna, både barn och vuxna, bodde medan de arbetade fram sin föreställning med clowner, jonglörer, akrobater - och dockteater. För barnen blev projektet ett alternativ till gatans kriminalitet, droger och prostitution. Flera av barnen kunde med cirkusens hjälp vända sina liv. Fyra av dem, som nu är vuxna, arbetar fortfarande som cirkusartister i Sydamerika.

- Man kan inte rädd alla, konstaterar Vetto sakligt. Men man kan rädda några. Och fyra är fyra.

Under åren i Sverige har Vetto bl.a. arbetat som specialpedagog på grundskolan. Han har arbetat med autistiska barn, och med barn med Aspbergers och Downs syndrom. Och alltid är det dockorna som visat vägen till en kommunikation med barnen. Vetto har uppenbarligen ett djupt engagemang för utsatta barn, ett engagemang som ibland kanske tett sig som någonting främmande när det konfronterats med den svenska lagomkulturen. Hans lärarkollegor har ibland undrat varför han tillbringat rasterna med att prata med barnen i stället för att dricka kaffe i lärarrummet. Vetto verkar inte riktigt förstå problemet. Han bara ler litet sorgset och slår ut med händerna.

Inte heller det folkhemiska Sverige är alltid en lätt plats att leva på.

Nå, varför kom Vetto att intressera sig för dockteater? (Vi har nått fram till den ofrånkomliga frågan.) Såg han möjligen dockteater som barn? Jo, det gjorde han, hemma i Ecuador. Han spelade själv, till och med. Så precis som våra svenska dagisbarn knåpade han ihop sina dockor och spelade med kompisarna på lediga stunder mellan matrasterna? Precis så. Och inte alls så.

Praktiskt taget hela sin barndom tillbringade Vetto på olika barnhem och institutioner. Han var inget gatubarn kanske, även om han tillbringade mycket av tiden på gatan. Där gjorde han små dockor av lera, och tillsammans med en kompis som spelade ”trumma” (en tom konservburk), drog han runt på gatorna med sin dockteater. I bästa fall inbringade föreställningarna något ätbart att stoppa i magen.

Institutionslivet var hårt. Livet med gänget på gatan var också hårt. Det hade kunnat sluta för Vetto som för så många andra av världens utstötta barn. Men en jesuitskola och en präst som blev hans vän och ”extrapappa”, öppnade vägen för honom till ett annat liv.

- Dockteater är ett medel att berätta sitt liv, att kommunicera sina idéer, säger Vetto. Dockteatern i Europa är så mycket en teater för en kulturell elit. Men för mig är dockteatern en expressiv form för att protestera, och för att berätta om livet här och nu.

I Sverige har Vetto startat sin egen dockteater. Den heter Maapaulú Teater. Namnet kommer från en dialekt av det sydamerikanska indianspråket guaraní. Maapaulú. Det betyder ”alla tillsammans”.

Tomas Alldahl

La Rana Sabia - en klok groda från Ecuador

Dockteatern La Rana Sabia

När vi i Sydamerika tänker på dockteater, förknippar vi det direkt med idén om det gamla Europa. Att säga dockteater betyder en kombination av många kulturer, och vi kan bekräfta att dockteatern är ett maximalt interkulturellt uttryck. Apropå det mångkulturella året kan vi med stolthet säga att det finns en latent tradition av dockteater i Sydamerika, som tog sin början i Argentina med några europeiska immigranter, och konstarten spred sig sedan över såväl Argentina som den övriga kontinenten. Stora förebilder är Javier Villafane, Ariel Bufano, Mane Bernardo, Sara Bianchi och många fler. Och så kom det sig att denna form för att göra konst växte över hela Sydamerika.

Ecuador - mitt på jorden

Det är här vi hittar fantastiska dockspelare och här som vi uppfylls av den magi och den livsfilosofi som dockteatern La Rana Sabia ("Den kloka grodan"), en av pionjärgrupperna inom dockteatern i Ecuador, representerar. Framför det mäktiga Tocopaxi (ett snötäckt berg), i ett varmt och underbart område, ligger det ett gammalt hus med en vacker scen för dockteatern La Rana Sabia. I samspel med den omgivande naturen där, ger gruppen föreställningar i slutet av varje vecka, med en varierande repertoar som skapats av dem själva. Men det som är intressant är att man inte bara njuter av föreställningarna och av naturen, utan att man också tillsammans med Fernando och Claudia, teaterns grundare, får ta del av och sympatisera med ett annat sätt att se på världen.

"Den kloka grodan" över hela världen

Ferenando Moncayo och Claudia Monsalve

Fernando Moncayo, ecuadorian, och Claudia Monsalve, colombianska, förenades för att ge liv åt gruppen La Rana Sabia. Det har inneburit 35 år av hårt arbete med dockteatern. De använder i sitt skapande alla former och tekniker för att göra dockor. Men deras främsta kännetecken är den smittande lusten att se världen på ett annat sätt, genom sina pedagogiska verk där teatern blir både protest och realitet.

La Rana Sabia har färdats med några av sina verk över världen. De har rest runt i Latinamerika, i delar av Asien och i Europa. De har vid två tillfällen varit på festivalen i Charleville i Frankrike, och också besökt Sverige tack vare kontakter med och inbjudan från Michael Meschke .

Dockspelare för livet

Claudia och Fernando lever för dockteatern och för dockorna. Trots den ekonomiska osäkerheten och den sociala situationen som Ecuador befinner sig i nu, glömmer de inte sin publik: barn, vuxna, rika, fattiga osv. Med pjäser som *Azul azulado va todo pintado* (Blå som blå gör allting färgat), *El Espantapájaros que quiso ser rey* (Fågelskrämman som ville bli kung) och många andra har de gjort stor succé. Numera har de utvidgat sitt arbete till att också omfatta små pedagogiska projekt för barn och ungdomar i sin kommun. De vill göra verklighet av några av sina drömmar, till exempel att förverkliga det första dockmuseet i Ecuador. De har mer än 300 dockor från den egna gruppen och några tusen dockor från hela världen, samlade och skänkta av vänner till La Rana Sabia. De vill också dela sina erfarenheter och upplevelser att göra dockteater med alla som har intresse att förändra världen. De har också en öppen inbjudan till alla dockspelare från hela världen, speciellt från Skandinavien, att tillbringa en tid tillsammans med La Rana Sabia. De har alltid dörrarna öppna, så välkommen till Ecuador!

Vetto Crespo

Kontakt med La Rana Sabia:

Fernando och Claudia möter med öppna armar dem som önskar uppleva erfarenheten att göra dockteater i olika områden i Ecuador: bland bergen, i dalarna, vid kusten och i djungeln. För mer information: mejla till ranasabia@andinanet.net eller skriv till La Rana Sabia 17-15-338-c Quito

Bilder från hemsidan:www.ciag.org/ranasabia/

BASISTEN I KNIPA

I våras fick vi den här rapporten om den finska gruppen Nivelämö. Hos oss kanske den är ett ganska obekant namn ännu, men i Lahtis är den uppenbarligen ett vitalt inslag i stadens kulturutbud. Först ut i repertoaren var en vuxenpjäs: *Basisti*.

Marianne Kinberg berättar.

I den finska staden Lahtis finns en ny entusiastisk dockteatergrupp. I centrum, bredvid kyrkbacken finns ”Taidepanimo”. Det är ett före detta bryggeri, som numera är hemvist för stadens konstnärer samt för dockteatern Nivelämö. Tre trappor upp finns dockteaterns lilla spännande scen.

Anton Tjechovs novell *Basfiolspelaren* ges som vuxenföreställning med dockor. Enligt Tjechov är alla som spelar basfiol vanligen rädlösa. Den finskspråkiga dockteaterversionen heter helt enkelt *Basisti*. Premiären ägde rum den 16 mars.

Det var en förträfflig idé att dramatisera den kittlande novellen som en dockteaterpjäs. I Aki Lintumäkis dramatisering finns både levande skådespelare och dockor. Timo Nyysönens väljorda dockor presenterar utmärkt pjäsens tragikomiska karaktärer. Markus Karekallas har i sin regi fått humorn att blomstra. Det skulle fordras mycket mod att som skådespelare uppträda spritt naken, men basisten Smytskov och furstinnan Bibulova behöver inte blygas i Adams och Evas ”kläder” ..... som dockor! Musiken är väl på kornet, och dekoren med sina flyttbara delar i olika scener beskriver atmosfären.

Dockspelarna och berättarna Jouni Ihalainen och Sanna Parviainen har som uppgift att hålla pjäsens händelseförlopp inom andständighetens ramar. Genom att röra sig lekfullt och berätta historien humoristiskt, i svarta frackkostymer som bakgrund till ljusa marionetter, lyckas det. På samma gång får man dockorna att röra sig uttryckfullt i sina roller. En trevlig ”festscen” spelades medryckande med bara en kristallkrona på dockspelarens huvud och två handdockor som gäster.

Många konstarter förenas i dockteatern, och om man är synlig som dockspelare skall man likväl kunna få dockan att leva i sin roll. För att lära sig detta, behöver även en begåvad konstnär mycket övning. När dockspelaren med känsla handskas med marionetternas trådar, kan dockans uttryck få dimensioner som inte kan förmedlas på annat sätt.

Vuxenföreställningen spelades också på den lokala kulturrestaurangen inför en vild och uppsluppen publik. Alla rymdes inte i lokalen, så den populära *Basisten* fick spelas igen den 9 maj på samma ställe.

Dockteater Nivelämös nästa pjäs handlar om *Krokodilen Gena* av Eduard Uspenski.

Det är glädjande att Lahti, i likhet med andra städer i Europa, har fått en verksam dockteater.

Marianne Kinberg

Äventyr från Laos

Den laotiska dockteatern Ka Bon Lao gästade Göteborgs Dans & Teaterfestival med en mycket sevärd föreställning: en mytisk historia med oväntade vändningar. Margareta Sörenson rapporterar.

Att gå till Trädgårdsföreningen i Göteborg är en fröjd, om än i duggregn. Under Göteborgs Dans & Teaterfestival i augusti bjöds i Lagerbärshuset, mitt emot Rosenkaféet, dockteater från Laos.

Festivalen försöker rymma ett brett spektrum av olika scenkonster som rolig fransk nycirkus i tält eller hypade C de la B på GöteborgsOperans jättescen.

Laos är det minsta landet i Indokina, och det minst välkända och beryktade, även om det drabbades av Vietnamkriget lika hårt som Vietnam och Kambodja. Det är ett litet och ganska outvecklat bergsland, med en olycklig lillebrorsposition gentemot Vietnam. Den laotiska dockteaterensemblen Ka Bong Lao är jämfört med veckans andra festivalföreställningar i flugviktsklass, men, så sant som det är sagt, det är inte på storleken det beror! Ka Bon Lao spelade *Forest of Illusion. Dreams of Grandpa Chan and Grandma Chan*, ett helt litet äventyr av oväntade vändningar.

Det är en fantastisk föreställning där alla figurer i sex spelares händer är ”transformers” och gjorda av fröhus, skal, blad, korgar, pinnar. Det enda som inte är naturmaterial är väl de röda flipflop-sandaler i plast som spelarna bär. En timmes rörliga, plastiska bilder som med humor och bankande hjärta talar till alla. *Forest of Illusion* är en sagoskog, där mytens andevärld är högst närvarande. För oss blir de fantastiska figureernas förvandlingar huvudsaken, och det åldrade paret, som övervakar sina trädgårdsland, träter och ändå somnar snällt inkurade i varandra, är en historia som är lätt att följa.

Stommen i den historia som berättas utgår alltså från regional folktro, men Ka Bong Lao spelar inte traditionellt laotiskt. Delar av gruppen har arbetat en period i Frankrike, i Guignols hemstad Lyon, och estetiskt har man tagit intryck av samtida europeisk dockteater. Olika tekniker blandas, dockspelarna är synliga och medagerande och figurerna minner lite både om Teatr Drak i Tjeckien och Henk Boerwinkels metamorfoser från Holland.

Att europeer förser sig i Asiens stora skattkistor, för teater är vi vana vid. Nu var det tvärtom, men tydligt ”hemgjort” och framfört med säker rytmik, humor och sällsam känsla för naturmaterialens inneboende uttryck.

Margareta Sörenson

Marionetternas Mozart i Milano

illustration: Fatima Olson

Dockteatern hänger förstås på årets Mozart-jubileum. I Milano firades underbarnet i våras med en internationell operafestival. Sex uppsättningar presenterades: några av de mest kända operorna, men också en uppsättning som sägs vara scenisk urpremiär! Allt framfört med marionetter.

Grattis, Wolfi! Alla vill fira dig nu när du fyller 250. Och dockteatern är inget undantag, den har alltid haft ett gott öga till dig och dina operor. Det är för musiken, förstås: lekfull som solen i trädens lövverk en sommardag (som i den lilla herdepastoralen *Bastien och Bastienne*). Och för sagorna, de med drottningar och trollkarlar och stjärnätter (som i *Trollflöjten*). Och ibland för det stora mörkret, de ödesmättat dova slagen på porten, Stengästens isande skugga och den flammmande helveteselden (som i *Don Giovanni*).

Om dockteatern ska hylla Mozart, så ska det göras med bravur. På världsberömda och prestigefyllda Milanoscenen Piccolo Teatro var det 27 mars – 13 april operafestival med både italienska och gästande trupper. Och det var just Don Giovanni som både fick inleda och avsluta arrangemanget, i två olika iscensättningar. Själva historien hör till dockteaterns absoluta favoriter, såväl med som utan Mozart. Fast väl så ofta i sällskap med Hanswurst, alias Kasper. Denne har ju för övrigt varit en trogen följeslagare också till en annan av dockteaterns favoritfigurer, doktor Faust. Herre / tjänare- motivet, som finns i båda historierna, är tacksamt att utnyttja i dockteaterns form, liksom förstås de spektakulära höjdpunkterna i den dramatiska handlingen.

Don Juan x 2

Öppningsprogrammets Don Giovanni var den mer traditionella, iscensatt av medlemmar ur den berömda sicilianska dockspelarfamiljen Cuticchio (läs mer om dem i Monica Lundgrens "semestertips" på sid. 12) Den andra uppsättningen var producerad av Prags Nationella Marionetteater i en uppsättning från 1991, regisserad av Jan Dvorak, en gång konstnärlig ledare för legendariska Teater DRAK. Uppsättningen börjar som en rad muntra upptåg med komiska hyss i dockspelet, musiker som tappar perukerna och notblad som flyger iväg. Men så kommer vändpunkten med Stengästens entré, straffande Don Juan för dennes lättsinniga leverne med en nemesi så ryslig att till och med dockspelarna tycks bli förstenade.

Att Mozart var ett "underbarn" må vara en klyscha, den är inte desto mindre sann: han var bara elva år gammal när han skrev sin första opera, den lilla pastoralidyllen *Bastien och Bastienne*. Också den en av de flitigast spelade på marionettscenerna, inte minst för dess behändiga format. Det var också till den som den österrikiske skulptören Anton Aicher för snart hundra år sedan snidade sina trämarionetter. Bastien och Bastienne blev öppningsföreställning på Salzburger Marionettentheater i Mozarts egen födelsestad. Den lilla teatern är numera världsberömd för sina traditionella men välgjorda Mozartuppsättningar, och den tillhör också Salzburgs stora turistattraktioner. När ensemblen nu gästade Milanofestivalen med sin uppsättning av *Figaros bröllop* (daterad 1950-talet!), så var det Aichers sondotter Gretl som förde traditionen vidare efter far och farfar.

Färsk Mozart

Att iscensätta 1700-talsopera med marionetter är att ge sig in i ett spel med både möjligheter och begränsningar. Risken är inte obefintlig att det resulterar i visserligen vackra och stilmässigt korrekta uppsättningar, men där det museala dammet lägger sig som ett fint puder över dockperukerna.

Ur Trollflöjten med Amsterdams Marionetteater.

Den utmaningen är till för att antas, tycks man resonera på tyska Lindauer Marionettenoper. I Milano framträdde man med *Enleveringen ur seraljen*. Det är för övrigt den första uppsättningen av ensemblen, som grundades så sent som år 2000 av Bernhard Leismüller. Kompaniet har helt exklusivt inriktat sig på just marionettopera för vuxna. En ganska purfärsk marionett-Mozart alltså, om än i traditionell kostym och utstyrel.

Amsterdams Marionetteater hade valt *Trollflöjten*, vid sidan av Don Giovanni antagligen den för dockteatern mest populära Mozartoperan. Teatern grundades 1985, och leds av Hendrik Bonneur. Förutom ett hundratal dockor ingår sex marionettspelare i ensemblen. Kompaniet kombinerar gärna den klassiska marionetteaterns tekniker och traditioner med skuggteater inspirerad av 1800-talets "ombres chinoises" och mekanisk teater.

(Trollflöjten såg vi f.ö. också här i Sverige i Dockteater Sessams version för en del år sedan. En annan liten trollflöjt, med Wiener Papiertheater, har just kunnat höras på modellteaterträffen i Preetz, som omtalas på annan plats i denna tidning.)

Urpremiär

Men festivalens höjdpunkt var måhända någonting så unikt som en scenisk urpremiär av en Mozartopera: *Il Sogno di Scipione*, som tidigare bara framförts konsertant. Uppsättningen var regisserad av festivalens initiativtagare Eugenio Monti Colla (som därmed hann före Salzburgarna, som under sommaren också presenterat *Scipione* tillsammans med en svit andra Mozartoperor.)

Tillsammans med kusinen Carlo III Colla leder Eugenio Monti Colla en legendarisk italiensk dockspelarfamilj som räknar sina anor på marionettscenen tillbaka ända till 1830-talet. "Compagnia Marionettistica Carlo Colla e Figli" har en lång rad operor på repertoaren: flera Verdi, Haydn förstås, men också Cimarosa och Meyerbeer. Samt inte minst spanjoren Manuel de Fallas opera om *Mäster Pedros marionetter*, som bygger på den kända episoden ur Cervantes *Don Quixote*.

Mozart må ha varit ett underbarn, det kan ändå ha sina skäl att den nu aktuella Scipiones dröm aldrig tidigare framförts på scenen. Mozart skrev den vid sexton års ålder, och sin fulla dramaturgiska kapacitet som operakompositör utvecklade han först senare. Handlingen är också den enklast tänkbara: två gudinnor kivas om herden Scipiones gunst, och uppträder för honom i drömmen. Libretton till operan är av Metastasio, som Mozart samarbetade med vid flera tillfällen.

Det unika i familjen Collas själva projekt, gjorde att föreställningen kom att tilldra sig festivalens största intresse. Regin förenade "de musikaliska finesserna med trä-aktörernas eleganta ironi", enligt en Milanotidning. Från ljudbandet klingade rösterna av storheter som Peter Schreier och Edita Gruberova.

Det som inte minst väckte publikens hänförelse var marionetternas konstfullt utsmyckade dräkter med handsydd pärlbroderier. Likaså de fantastiska scenbilderna fick det att gå en susning genom auditoriet: målade barockteaterkulisser i en stil à la Tiepolo, med buktande molnformationer som öppnade sig för svävande gudar och amoriner.

I festivalen ingick också två utställningar, en om "Mozart, marionetter och melodram", och en med historiska rekonstruktioner av de små marionetteatrar som ibland hörde till de förmögna 1700-talspalatsen.

Tomas Alldahl

(Festival-research: Lena Alldahl)

KURSTIPS!

Vi har fått många förfrågningar om dockmakarkurser, speciellt efter tjeckiska Divadlo Tineolas veckokurser i Silkeborg och Ådalen. Nu kan vi berätta att Michaela och Antonin kommer att ha två kurser på hemmaplan i Prag.

Datum 28/10 - 5/11 2006 (anmäl dig meddetsamma!)
och 30/6 - 8/7 2007

Man kommer att hålla till i dockmakaren Pavel Truhlárs nya lokaler mitt i centrum av Malá Strana vid foten av slottet.

Vill du veta mer om dessa fantastiska kurser så gå in på hemsidan: www.tineola.cz eller kontakta Michaela på tel. +420 220 610 172 eller tineola@tineola.cz. Engelska fungerar fint.

Längtan till Italien?

Här är ett tidigt semestertips!

Åker du till Sicilien nästa sommar? Missa inte Cefalù, en gammal, vacker stad, väl värd ett besök. Staden ligger vid foten av ett mindre berg utmed kusten nära Palermo. Klättrar man uppför berget kan man stanna till vid Dianas tempel och dessutom få en hisnande vacker utsikt över havet och staden.

Jag besökte Cefalù i början av september 2005. Dagarna var sommarheta och kvällarna ljuvligt ljumma. Förutom bad, promenader och gastronomiska upplevelser finns också en charmig och verkligt genuin dockteater, Teatro dei Pupi, traditionell siciliansk dockteater. Denna drivs med övertygande entusiasm av den välkända dockteaterfamiljen Cuticchio. Familjen består av Teresa, pappa Girolamo, som med sina fyra söner manövrerar de stora dockorna (över en meter långa), samt mamma Provvidenza som håller ett vakande öga över affärerna.

Teresa, som bl.a. säljer teaterbiljetter, berättar att repertoaren innehåller ca 360 (!) historier. De flesta handlar om de välkända riddarna, paladinerna, som ständigt var invecklade i olika strider. Några namn ur floran av "heroiska" riddare är Orlando, Rinaldo, Astolfo, Charlemagne, Oliviero o.s.v. Den vackra Angelica dyker också in i handlingen vid lämpliga tillfällen.

Föreställningarna ackompanjeras och stämningen förtätas av ett självspelande piano innehållande tio olika välkända melodier, allt från opera till gamla slagdängor.

Teatern inrymmer också ett museum. Där kan man beundra den stora samlingen av dockor från olika spel. Mycket nöje!

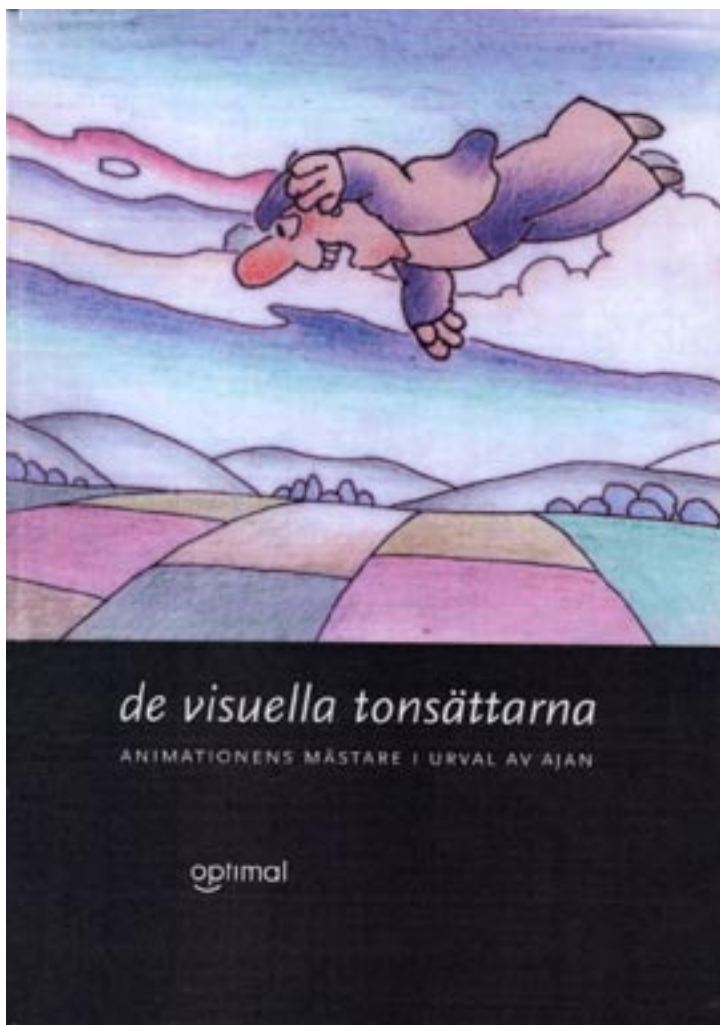

Monica Lundgren

VÄRT ATT LÄSA

BOKRECENSIONER OCH INTERNETTIPS

I SAMARBETE MED UNIMA NORGE
OCH UNIMA DANMARK

Animationens historia och tekniker

Ajan: *De visuella tonsättarna. Animationens mästare i urval.*

Förlaget Optimal, 2005

ISBN 91-88334-89-9

På Optimal Press gav Ajan 2005 ut *De visuella tonsättarna* – en artikelsamling med animationens mästare i urval. Bokens författare är en mångsysslare som egentligen heter Midhat Ajanovic. Han föddes 1959 och växte upp i Sarajevo, där han studerade litteraturvetenskap. I Kroatien lärde han sig filmanimation och producerade sju kortfilmer.

Sedan 1994 är Ajan bosatt i Göteborg. Regelbundet publicerar han både artiklar och skämtbilder i Göteborgs-Posten och andra tidningar. Han har också undervisat på Konstfacks avdelning för animation och animerad film i Eksjö. Nu är han doktorand vid Göteborgs Universitet, avdelningen för filmvetenskap. Arbetstiteln på hans avhandling är *Montaget i animerad film*.

I boken *De visuella tonsättarna* presenterar Ajan lättfattligt och rappt 30 av de mest framstående animatörer som världen skådat, och nästan alla är herrar. Vi som arbetar med figurteater, känner väl till de tjeckiska ”dock”-animatörerna Jiri Trinka och Jan Svankmajer vars senaste film visades på Göteborg Filmfestival i år. Men där finns även internationella legender som Avery, Caroline Leaf, Jurij Norstein, Winsor McCay och Hayao Miyazaki, för att bara

nämna några. Alla beskrivs med samma självklarhet som de tre största svenskarna: Victor Bergdahl, Viking Eggeling och Per Åhlin. Tonvikten ligger på tecknad film och ja, Walt Disney är en av dem.

Ajans fina urval gör att boken både fungerar som en exposé över animationens historia, som startade med den offentliga visningen av Émelie Reynauds ”optiska teater” 1892, och som översikt över olika tekniker och riktningar som fört utvecklingen framåt till nutidens populära Manga inspirerad av Kabukiteater och japanske träsnitt.

Annette Cegrell-Sköld

Fortellerkunstens teori og praksis

Alene med publikum

Fortellerkunst og teater for én aktør

Gunnar Horn

Tell, 167 s.

***Alene med publikum* har Gunnar Horn kalt sin bok om kunsten å fortelle. Tittelen kan virke som en selvmotsigelse, for så lenge du har et publikum er du ikke alene. Det faktum at du må etablere et samspill med ditt publikum, er også et sentralt poeng i Horns tekst. Tittelen henspiller snarere på at fortelleren normalt vil være alene om å drive kommunikasjonsprosessen.**

Begrepet ”fortellerkunst” brukes i bokas undertittel. Horn skiller mellom fortellinger som oppstår spontant i menneskelig kommunikasjon, og fortellinger som er bevisst utformet. Han sier: ”Jeg vil se spesielt på de sammenhengene der man bevisst har arbeidet med fortellingens og teaterets virkemidler. Jeg vil behandle fortellingen som en kunstform.” Han følger opp med en interessant diskusjon om grensdragningen mellom fortellerkunst og andre sceniske kunstformer. Hva er fortelling og hva er opplesning? Hva er fortelling og hva er teater? Grensen lar seg vanskelig trekke presist. I dagens scenekunstuttrykk, hvor ulike uttrykksformer blandes på stadig nye og overraskende måter, er grensen flytende. Det gir likevel innsikt og økt bevissthet å drøfte hvordan vi bruker begrepene. Man kan for eksempel spørre om fortellerens bevissthet om bruk av virkemidler er en forutsetning for at fortellingen skal regnes som kunst. Kan ikke fortellerkunst også skapes ved at fortelleren spontant tar i bruk kunstneriske virkemidler? Selv om man skulle svare ja på dette spørsmålet, vil man likevel ha glede av denne boken. Gjennom økt bevissthet om virkemidlene får man et mye større register å spille på, og bokas praktiske eksempler er både illustrerende og inspirerende.

Gunnar Horn har solide teoretiske kunnskaper om sitt emne. I tillegg har han masse praktisk erfaring som forteller. Han underviser i drama ved Høgskolen i Agder og har i en årrekke opptrådt som profesjonell forteller. Dette er et godt utgangspunkt for å skrive bok. Jeg synes imidlertid det er litt uklart hvem han henvender seg til. På omslaget til boken står det at: ”Den henvender seg til teaterarbeidere, fortellere, studenter, foredragsholdere, lærere og andre med interesse for den gode historien og den fengende fremføringen.” Kort sagt: den henvender seg til de aller fleste! Resultatet blir at nivået i boken blir ujevnt. Noen avsnitt vil virke opplagte og banale for folk med en del forkunnskaper, mens andre avsnitt trolig vil være vanskelig å forstå for lesere som ikke har studert drama og teater. Et sted får vi vite at det er viktig at fortelleren plasserer seg slik i forhold til lyskilden at publikum kan se ham, et annet sted brukes de akademiske begrepene *denotasjon* og *konnotasjon* uten noen nærmere forklaring. Dette problemet forsterkes av bokens disposisjon. Boken starter med et teoretisk utgangspunkt, og avsluttes med Gunnar Horns egne praktiske erfaringer som forteller.

Selv hadde jeg størst utbytte av den praktiske delen av stoffet.

Horns fremstilling av sentral teaterteori, som Aristoteles’ og Brechts dramaturgiske modeller, blir litt for summarisk. Dette har jeg sett bedre presentert i andre bøker. Jeg synes også at stoffet bærer preg av å være hentet fra forskjellige forelesninger. De forskjellige kapitlene har ulik struktur og boken som helhet virker noe fragmentarisk. I det hele tatt synes jeg forlagets konsulenter burde jobbet litt mer med manuskriptet. Jeg irriterer meg også over en del trykkfeil og språklige rariteter.

På tross av disse små innvendingene, kan jeg likevel anbefale boken også for figurteaterutøvere. Den reiser problemstillinger som det er nyttig å tenke gjennom, og den gir mange tips og ideer som alle som inngår i en formidlingssituasjon sammen med et publikum, vil ha nytte av.

Knut Alfsen

En jublant for både folkemusikere og figurteaterfolk

Ei spire til langleikens renessanse.

RAGNA BRENNØ FRYDENBERG

Marit Hasle Solbakken

Eget forlag, 81 s.

Marit Hasle Solbakken har redigert og skrevet biografien om Ragna Brenno Frydenberg. Den forholdsvis ukjente langeleikspilleren var en ildsjel innen både folkemusikk og folkelig figurteater.

Leserne av UNIMA/Ånd i Hanske nr 1 - 06 vil ha lagt merke til det spesielle seminaret som var annonsert på de to siste sidene, med et utrolig spennende program og under tittelen ”Dokkedans og Jolegeit. Seminar om figurteater i levande tradisjon”. Seminaret, som ble holdt på Valdres Folkemuseum 31.mars – 1.april, var arrangert som en hilsen fra figurteatermiljøet, folkemusikk-miljøet og Valdres Folkemuseum til kulturpersonligheten og langeleik-ambassadøren Ragna Brenno Frydenberg i anledning hennes 100-årsdag.

Den lille, upretensjuse boka *Ei spire til langleikens renessanse* forteller livshistorien til 100-årsjubilanten. For en stor del med fotografier og notater fra hennes egen hånd, redigert og kommentert av Marit Hasle Solbakken, som også er initiativtaker til utgivelsen.

Boka er tydeligvis beregnet på lesere med kjennskap til folkemusikk og langeleik. Personlig mangler jeg slike forkunnskaper, og savnet derfor innledningsvis en presentasjon av instrumentet langeleik. Men uansett, det er alltid interessant å lytte til eldre personer som forteller fra sitt liv. Og denne personen har hatt et liv utenom det vanlige.

Stoffet er ordnet kronologisk og starter med en slektsoversikt, der fødsels- og dødsår for nære slektninger er oppgitt. Fødselsåret til hovedpersonen Ragna er 1906. Vi følger

foto: Norsk Folkemuseum

henne gjennom barndom og oppvekst i små forhold i Bagn i Valdres. Far til Ragna var Ola Brenno. En viden kjent langeleikspelar, foruten at han jobbet innimellom som gårdsarbeider. Han ønsket at noen fra barneflokket på åtte skulle føre langeleikarven videre, men de syntes det nesten var flaut å ha en far som skilte seg ut slik. I Ragnas ungdomstid var det vanskelig å skaffe arbeid. Nærmest tilfeldig fikk hun jobb ved folkemuseet på Bygdøy i 1928. Først som "oppsynsmedarbeider", dvs bunadkledd omviser og vaskehjelp. Men ble etter hvert betrodd stadig nye oppgaver, hun ble bl.a. opplært i restaureringsarbeid. I ledige stunder øvde hun på langeleikspel, og nå modnet farens ønske i henne om å videreføre kulturarven. Langeleik ble stadig mer etterspurt på museet, og Ragna ble satt til å underholde, først ved spesielle anledninger, siden med daglige spilleøkter på tre timer.

Inspirert av folkemusikkentusiaster blant medarbeidere og besøkende begynte hun også å delta i konkurranser – kappleiker. Kappleikmiljøet var dominert av felespillende mannfolk, som forsøkte å gjøre det klart for henne at langeleik var ute, nå var det felespill som gjaldt. Men en ildsjel gir seg ikke så lett.

Fra faren hadde hun hørt fortelle om langeleikspeleren Berit på Pynten, som hadde hatt dansende dukker til langeleiken. Oppmuntret av en folkeminnegransker ved museet begynte Ragna å eksperimentere med å lage dansedukker etter muntlige beskrivelser. Etter mye strev fikk hun det til, og hadde populære forestillinger med selvlagde dukker.

I 1951 giftet hun seg med Henry Frydenberg, som var finsnekermester. Han ble også interessert i langeleik, og sammen med Ragna produserte han mange instrumenter, for salg og som gaver. Ragna og Henry tok til å reise på 14 dagers turneer omkring i Skandinavia. Ragna spilte på hoteller, i TV og ved spesielle anledninger. Ikke minst inspirerte hun til nye lokale spelmanslag rundt omkring. De besøkte også Musikkhistorisk Museum på Ringve i Trondheim, der

Ragnas dansedukker og langeleik var med i utstillingen "Levende langeleik" i 1987.

Ragna ble tildelt diverse premier og priser for sin kulturelle innsats. Men det gjeveste var å motta Statens stipend for eldre fortjente kunstnere i 1998.

Helt sist i boka fins en samling noter til slåtter som Ragna har spilt. Jeg forsøkte å klunke fram "Beret Pynten" på piano, en spretten låt som satt i øret resten av dagen.

Ei spire til langeleikens renessanse er en interessant minnebok, med en rekke navn på kjente og ukjente kulturpersoner som Ragna har hatt kontakt med gjennom sitt lange liv.

Mer spesiell interesse for figurteaterfolk tror jeg boka ville ha om den ble supplert med et detaljert kompendium fra det ovenfor

nevnte seminaret på Valdres Folkemuseum. Dette kompendiet kunne vedlegges boka i UNIMAs boksamling, og helst også trykkes i Ånd i Hanske.

Randi Stenmark

Langneset svanesang

Långa Näsan 1986 – 2006

red. Michael Matz og Inger Jalmert-Moritz

106 s.

Historien om Långa Näsan er et eventyr om hva som kan skapes når talentfulle ildsjeler blir gitt de rette betingelsene.

Dockteatern Långa Näsan ved Stockholms Stadsteater pakker sammen etter 20 års sammenhengende virksomhet. I den anledning utgis en minnebok som dokumenterer de 34 forestillingene som har blitt til i løpet av denne tiden. Det er nok stoff til et gedigent praktverk, men i stil med selve figurteaterkunsten framstår boka i enkel form med sitt store innhold.

En kraftig spiralrygg samler 54 ark pluss permene på 22x22 cm, alt i solid papp- og papirkvalitet. Det er en bok som er lett å bla fram og tilbake i, som et album. Sikkert vel beregnet fra redaksjonens side, da en stor del av innholdet består av flotte fargefotos. Men det er med denne boka som med bøker flest, det lønner seg å starte fra begynnelsen.

Inger Jalmert-Moritz, Långa Näsans kunstneriske leder gjennom alle de 20 årene, forteller innledningsvis hvordan Dukken har vært hennes følgesvenn gjennom hele livet. Målsettingen for arbeidet uttrykker hun slik: "Jag vill visa den osynliga verkligheten där fantasin, drömmen och längtan finns. [...] Jag söker ett teaterspråk som talar till oss på samma

sätt som drömmens surrealistiska bilder gör. Som får oss att ana det vi inte vet, det vi inte kan se och det vi inte förstår.”

I et tilbakeblikk på virksomheten gir Jalmert-Moritz en nærmere omtale av enkelte av forestillingene. I tråd med målsettingen er de tidligste knyttet til temaet “Drömmens, fantasins och skapandets betydelse för människan”. Målgruppene varierer fra småbarn til barn på mellomtrinnet til voksne. En midsommernattsdrøm av Shakespeare er f.eks. et ungdomsstykke med fokus på gryende forelskelse.

Et seinere tema er “Vad gör vi med våra barn?” med et mer sosialrealistisk utgangspunkt. Det kan handle om omsorgssvikt, mishandling eller anorexi. Forestillingen “Jonas, är du dum eller?” bygger på den norske skoleromanen “Jonas” av Jens Bjørneboe, om en gutt med lese- og skrivevansker. Dystre tema til tross, humor er en viktig ingrediens i alle forestillingene. Ellers handler det hele tiden om å gå nye veier, på høyt kunstnerisk nivå.

Margareta Sörenson følger opp med en lengre artikkel under tittelen “Modernismen, allkonstverket och dockteatern”. Artikkelen, som også er gjengitt på engelsk i forkortet versjon, plasserer Långa Näsan kultur- og teaterhistorisk “mitt i allting”. Det gjelder åndsepoke, trender og ikke minst miljø.

“Midt i smørøyet”, ville vi ha sagt på norsk: Solide røtter i Marionetteatern, der Inger Jalvert-Moritz kom inn som meget ung og fikk sin utdanning med Michael Meschke som læremester i årene 1964–77, og hvor hun også avsluttet som regissør. Etter noen år med varierte spille- og regioppdrag, ble hun kunstnerisk leder for Långa Näsan fra starten i 1986. Långa Näsan ble tildelt egen scene i Stockholms Stadsteater, ombygd og innredet etter eget behov, og med lager- og verkstedlokaler i tilknytning til scenen. Stadsteatern sikret økonomien, slik at Jalmert-Moritz for hver produksjon kunne håndplukke kvalifiserte medarbeidere innen alle områder.

Resultatet ble en unik, blomstrende virksomhet, noe samlingen med fargefotos fra forestillingene vitner om. Den som måtte ha fryktet et rigid, høytidelig preg med så mye seriøs målsetting og tematisering, vil bli behagelig overrasket. Her er de mest fantastiske figurer innen alle slags teknikker og størrelser representert, fra klassiske små marionetter til menneskestore bunrak dukker. Her er masker og levende mennesker i utrolige symbioser, skygger og modellteater.

De fleste bildene er tatt slik at manipulerings teknikken er mer eller mindre synlig. Bildene får i stor grad tale for seg selv, uten forstyrrende forklaring. Unntaksvis er noen ledsaget av en replikk fra den angjeldende forestillingen. Ellers viser bare et diskret tallnummer til en oversikt bakerst i boka. Her finner vi for hvert bilde navn på forestilling og spiller(e), samt navn på fotografene.

Bak i boka finnes også en kronologisk oversikt over alle produksjonene, med navn på samtlige medarbeidere innen tekst, regi, scenografi, dukkedesign og dukkemaking, evt kostyme-/maskemaking, musikk, lys, lyd og medvirkende spillere.

Utdrag fra presseomtaler vitner om positive reaksjoner fra publikum. Personlig falt jeg for denne kommentaren til En midsommernattsdrøm fra en 11 år gammel jente: “Jag måste säga att Shake Speare har lyckats den här gången!”

Långa näsan har også lyktes gjennom mange år, og de har lyktes med å dokumentere sin suksesshistorie. Men hvorfor måtte det ta slutt? Se, det gir ikke boken noe svar på.

Randi Stenmark

INTERNETTIPS

www.unima.nu - Som du redan sett på sidan 2 så finns allt publicerat material från Sverige, Danmark och snart också från Norge att hämta hem från nätet.

www.maniganses.com/e/index.htm - en hemsida till *Festival international des arts de la marionnette* i september i Québec i Canada, med länkar till flera intressanta grupper i bl.a. Central- och Sydamerika. En spennande grupp, som lämnat bild till affischen är *Gaia Teatro* från Peru - www.gaiateatro.com/english.htm (se bild nedan).

Gaia Teatro - Los Mundos of Fingerman
©2006 ManiganSes Inc

Till minne

Två av Unima-Sveriges medlemmar har lämnat oss under året: Halina Stankiewicz, och Natalia Mouwitz. Båda framträdande och färgstarka personligheter i framför allt den göteborgska dockteatervärlden. Annette Cegrell-Sköld tecknar deras minne.

Halina Stankiewicz (1914 - 2006)

Halina Stankiewicz kom till Sverige från Polen 1969. Hon var då 55 år, och man kan säga att hon var flykting för tredje gången.

Halina föddes i Wien. Den judiska familjen var inte religiös, de var polska patrioter och socialister. Föräldrarna hade flytt från Lvov (som låg i den av Österrike ockuperade delen av Polen), eftersom de bedrev politisk verksamhet. Tsarens polis hade avslöjat att de skickade falska pass till polska fångar i Sibirien. Efter några år i Innsbruck återvände familjen till Lvov.

Halina utbildade sig till civilingenjör. Under andra världskriget, när den tyska armén närmade sig staden, flydde Halina österut till Uzbekistan. När den 1:a Polska Armén skapades gick hon med i den som stridsvagnsofficer. När hon återvände efter kriget fanns det nästan inga av hennes släktingar kvar.

Ny bostadsort blev Warszawa, och där bildade hon familj. Yrkesmässigt blev Halina direktör på arbetsmarknadsministeriet. Där kom hon att tillhöra den högsta nomenklaturen med rätt till en rad privilegier. Men hon ansåg det omoraliskt att utnyttja dem. Så familjen levde ett normalt liv, och inte ens hennes barn anade mammans höga position. Det som var levande i hemmet var intresset för litteratur, konst och teater, framför allt dockteater. Detta konstintresse kom att följde henne genom hela livet, liksom kampen mot främlingsfientlighet.

I mars 1968 föll hon offer för den antisemitiska kampanj som bedrevs i landet, och familjen flydde norrut. Sverige och Göteborg blev den nya fristaden. Snabbt lärde hon sig svenska, och sedan arbetade hon på Demografiska Institutionen vid Göteborgs Universitet som bibliotekarie fram till pensioneringen.

När Halina gick i pension tog hon upp sitt intresse för dockteater och startade Docktater Lalka med hjälp av sin dotter Olga och barnbarnet Sonia. Både Halina och Olga var medlemmar i UNIMA. Under den stora Kasperutställningen på Frölunda Kulturhus fick jag kontakt med Halina för första gången, och nästan direkt blev hon Frölunda Kulturhus trogen. Hon älskade att arbeta med barn i husets söndagsöppna verkstäder, och hon gjorde produktioner för förskolor. Hon var aktiv medhjälpare i amatörverksamheterna och i uppbyggnaden av Kaspersällskapet. I kretsen runt Dockteaterbiblioteket kom också hennes språkkunskaper väl till pass; påläst och entusiastisk gav hon glöd åt debatten.

1998 nominerade jag i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan Halina till det första äldrepriset, instiftat av läkaren Jerzy Einhorn. Halina blev den utvalda och fick åka till Stockholm och mottaga pengar och diplom ut Prinsessan Lilians hand. Det priset var Halina värd flera gånger om.

Halina Stankiewicz avled den 1 mars i år.

Natalia Mouwitz (1952 - 2006)

Natalia Mouwitz föddes i Mongoliet men växte upp i staden Ulan-Ude vid Bajkalsjön. Hon började i Pionjärernas dans- och teatergrupp och blev en väldigt duktig elev. Steget vidare blev en femårig utbildning i skådespeleri och regi vid Teaterhögskolan i Vladivostok. Tonvikten låg på klassisk teater. När Natalia senare arbetade på en ort i närheten av dåvarande Leningrad, var

Alf Mouwitz där som reseledare för en grupp ryskstuderande studenter; Natalia och Alf möttes, gifte sig och bildade familj.

Till Sverige och Göteborg kom Natalia 1983. Snart upptäckte hon en bister verklighet: att teater i Sverige inte hade samma status som i hemlandet. Det blev en besvikelse, men sedan fann Natalia vägen genom dockteatern - med Alf som ständig följeslagare. Dockorna tillverkades av ryska vänner som var dockmakare. Den första produktionen var *Lille Prinsen*. I samband med Modellteaterdagarna 1990 på Frölunda Kulturhus blev jag bekant med Mouwitz Teater, som de kallade sig då; de bytte senare namn till Buratino Dockteater. Den gången spelade de den ryska folksagan *Den gröna Prinsessan*, med ganska stora modellteaterfigurer. Stora figurer blev sedan lite av deras kännetecken.

Efter att ha varit en turnerande grupp, fick de överta ett stort hus på Torpagatan i Härlanda. Huset passade utmärkt för teater. Efter mycket jobb stod teaterhuset klart, och det invigdes år 2000.

Nu, äntligen, gick Natalias dröm i uppfyllelse. Hon producerade helaftonsföreställningen *Prima Nostalgia*, baserad på hennes uppväxtår i det kommunistiska Sovjetunionen. Publiken fick följa flickan Natalia och ta del av hennes och hennes familjs drömmar som föddes varje gång en ny ledare utropades: Stalin, Chrusjtjov, Brezjnev och Gorbatsjov passerade revy på scenens talarstol. Vid varje val och 1:a maj fick Natalia, liksom alla barn, ta på den röda halsduken, och med flagga i hand gå i parad. Efteråt firade familjen tillsammans med alla andra att nu, denna gång, skulle allt bli bättre. Och så mindes familjen farbrodern som fått plikta med sitt liv. Men för Natalia och hennes vänin-

nor lekte livet. När Che Guevara och Fidel Castro lyftes fram i politiken som stora hjältar, blev de alla förälskade i dem. Sedan gick Sovjetunionen i kras, och verkligheten visade en annan sida. Det som var det fina med Natalias pjäs var äktheten, hennes liv skildrat utan det facit vi har idag. För *Prima Nostalgia* fick Natalia väldigt fina recensioner.

För tre år sedan drabbades Natalia av cancer, men fortsatte ändå, mellan operationer och olika behandlingar, att jobba på. Hon var otroligt optimistisk och allt såg ut att gå bra. Men plötsligt vände allt snabbt. När Natalia förstod utgången, arbetade och planerade hon för en fortsättning av Buratino Dockteaters verksamhet tillsammans med Alf och teaterns medarbetare.

Natalia Mouwitz avled den 25 februari. På skärtorsdagen öppnade Buratino Dockteater åter dörrarna för publiken med en ny premiär, precis så som Natalia hade önskat.

Förutom sitt arbete inom dockteatern medverkade Natalia även i filmer och TV-produktioner, och var också styrelsemedlem i Svenska Regisorsföreningen.

Annette Cegrell-Sköld
Figur & Dockteatercentrum, Frölunda Kulturhus

Vi uppmärksammar även minnet av två av Unimas internationellt namnkunniga medlemmar: konstnärliga ledaren för Dockteatern Gröna Äpplet i Helsingfors, tillika förra Unima-ordföranden Sirppa Sivori-Asp, samt brittisk dockteaters grand old man, George Speaight.

Sirppa Sivori-Asp (1928-2006)

”Jag är en lycklig narr, en gycklare, en skådespelerska och en dockspelare. Jag har en synlig själ, min docka.”

Så beskrev Sirppa Sivori-Asp sig själv och sitt långa teaterliv. Förutom skådespelare och dockspelare var hon också regissör inom såväl dockteater som skådespelarteater samt opera och TV-teater. Därtill var hon verksam som pedagog och dramatiker. Under en period på 1980-talet var hon ordförande för The International Association of Women in Television and Radio. Hon var också verksam inom ett biståndsprojekt för Sri Lanka, och som syftade till att skapa bostäder till den fattiga delen av landets befolkning. Sirppa Sivori-Asp tilldelades flera utmärkelser för sina konstnärliga insatser.

Sin teaterdebut gjorde hon redan som fyraåring på stadsteatern i Viborg, där hon också var född. På 1940-talet reste hon till USA och studerade vid Playhouse School of Theatre i Pittsburgh. Åter i Finland började hon arbeta som skådespelerska vid stadsteatern i Åbo.

Någon gång på 1950-talet såg hon en föreställning med Salzburger Marionettentheater, vilket väckte hennes entusiasm och kärlek till dockteatern. Med stöd av likasinnade vänner och kollegor grundade hon Dockteatern Gröna Äpplet i Helsingfors 1971. Under två decennier var Sirppa Sivori-Asp gruppens självskrivna konstnärliga ledare.

Medlem i Unima blev hon 1972, och Unima Finlands ordförande var hon åren 1985-92. Vid kongressen i Ljubljana 1992 valdes hon till Unimas internationella ordförande, en post hon innehade fram till år 2000.

Många är de dockteatermänniskor över hela världen som idag minns Sirppa Sivori-Asp som en varmhjärtad och diplomatisk person. Och många är de barn (och vuxna) som kan minnas henne som en god och lågmäld sagoberätterska. Likt ett stycke urberg kunde hon sitta uppe på scenen, och med sin djupa, varma röst trollbinda även den åhörare som inte begrepp ett ord finska.

Tomas Alldahl

(Maiju Tawast, Sirppa Sivori-Asps mångåriga medarbetare och Dockteatern Gröna Äpplets producent, har bidragit med faktauppgifterna i denna text.)

George Speaight (1914 - 2005)

Han hade, som man säger, många strängar på sin lyra: teaterhistoriker, författare, dockspelare, cirkusentusiast, hedersmedlem i Unima, vice ordförande i The British Puppet & Model Theatre Guild, medlem av The Punch and Judy College of Professors (vars ”beskyddare” han var).

Hos oss är George Speaight kanske mest bekant för sin bok *History of the English Puppet Theatre* (finns att läsa t.ex. på referensbiblioteket i Frölunda!). Den utkom i sin första upplaga redan 1955, men torde än i dag vara ett standardverk inom sitt ämnesområde.

Många var de som vid George Speights bortgång i december förra året vittnade om hans vittfamnande kunskaper på teaterområdet, hans passionerade samlande av modellteatrar liksom om hans påtagliga talanger som framförare av modellteaterstycken - Toy Theatre eller Juvenile Drama, som det heter på engelska. Hans kraftfulla röst och hans översvallande personlighet gjorde honom till en ”master showman”. Bravurnumret var förstås *Mjölaren och hans män* - det klassiska modellteaterstycke där hela kvarnen flyger i luften med en effektfull knall på slutet.

Hans personlighet ges också en charmerande sammanfattning av vänner och kollegan John Blundall: Mr. Speaight besatt ett slags gammaldags engelsk excentricitet och elegans, vilket gav hans karaktär ett älskvärt drag. (”He also had a degree of old English eccentricity and elegance that made him a most endearing character, the likes of which are fast disappearing.”)

Man förstår att George Speaight måhända i vissa avseenden tillhörde en svunnen tid, men att han, i likhet med sin avhållna hustru Mary (som hade lämnat jordelivet bara fem veckor före sin make), också förefaller ha varit en ytterst vänsäll person. För att citera en annan ur den stora vänkretsen: ”We particularly remember George’s gin-and-tonics which were generous of the gin and sparing of the tonic!”

Även bortsett från de generöst komponerade drinkarna, har vi anledning att minnas denne brittiske gentleman som ett föredöme att efterlikna i hans dedicerade kärlek till, och kunskaper om, dockteatern i alla dess former.

Tomas Alldahl

SVEPET

notiser från när och fjärran

Kungligt för Gripes

Danmarks ende professionelle modellteaterspelare, Per Brink Abrahamsen från Svalegangens dukketeater, var den 16 september inbjuden att gästspela på Gripes modellteatermuseum i Nyköping. Det var museets första gästspel från Danmark, och programmet bestod av pjäsen *Skeppsgossens historia*.

Modellteatern har ju en lång tradition i Danmark, inte minst tack vare Priors affär och modellteatermuseum – en förtrollad värld i hjärtat av Köpenhamn, efter dess avveckling nostalgiskt sörjd och saknad av alla som där inträtt med klappande barnahjärta. (Affärerna görs idag per postorder, och museisamlingarna kan beses på Folketeatret.)

På Svalegangen har man sedan 1987 fört modellteatertraditionen vidare. Teatern har sin hemvist på den för teatersammanhang välfunna adressen Rosenkrantzgade 21 i Århus, med scen och en teatersalong som rymmer hela 20 åskådare!

Repertoaren vänder sig både till barn och vuxna, och består till dels av traditionella modellteaterstycken som Aladdin och olika H.C. Andersen-sagor. Men numera har man också tillfört repertoaren nya stycken som prövar gränserna för denna speciella teaterform. Här har man vänt sig till texter av författare som Peter Høeg, Suzanne Brøgger och Karen Blixen. Det är den sistnämnda som skrivit den novell som den nu aktuella gästföreställningen bygger på. Och dekoren till pjäsen har designats av självaste HKH Dronning Margrethe II av Danmark.

Svalegangen har deltagit vid festivaler i såväl Danmark som Sverige, Tyskland och Ryssland.

Pampigt för Pompe

Teater Spektaklet har varit utomlands, i polska Slupsk närmare bestämt. De var inbjudna att delta i den prestigefyllda "Eurofest 2006 - International Festival of Puppet Theatres of European Union Countries". Säkert lika storstilat som det låter. Arrangemanget ägde rum 4-9 juni.

Med i turnébussen fanns denna gång den nyfikna hundvalpen Pompe, som också har fått ge namn först åt en bok av Barbro Lindgren, och sedan åt Spektaklets framgångsrika scenversion av sagda bok. Eva Grytt har gjort dockorna, och det är Per och Margaretha Löfblad som spelar. De står även för manus och regi.

För den polska publiken är Spektaklet gamla bekanta; de var där redan 2001 och spelade sin *Prinsen som hade åsneöron*. (Läs mer om Spektaklet i Kalendariet!)

RAP I KÄFTEN

Hiphop med Puppemastaz

Kombinationen hiphop, rap och dockteater är inget dumt koncept.

Efter den saligen insomnade Vattenfestivalen blev det litet melankoliskt sensommartyst i Stockholm. Den s.k. Ung 08-festivalen piggade upp, men vi som oturligtvis redan passerat femtonårsstrecket kände oss litet som Papphammar bland skate board-ramperna. Då dök Kulturfestivalen upp som räddaren i nöden. Premiär i år, och full fart på Gustaf Adolfs torg, i Kungsträdgården och ute i förorterna. Dans, bild, konserter, teater.

Också dockteatern gjorde sig hörd, om man säger så. Gästande Puppemastaz är ett ungt gäng manliga dockspelare från Berlin. Greppet är lika enkelt som välfunnet: man tar ett antal "muppar" (några figurer välkända för publiken sedan tidigare) och låter dem rappa på hög volym, avlöst av en del rapp-käftat mellansnack på bästa urban-amerikanska. Det blir både rått och högljutt, energiskt och litet lojt tillbakalutat, ibland charmigt slapp i konturerna och lagom självironiskt. När de fyra dockspelarna själva framträder på scenen och rappar iförda hiskeliga buttericksperuker, blir det skolans roliga timme. Men det bjuder grabbarna på. Och grabbigt blir det i längden - ett kort Miss Piggy-solo snarast framhäver det. Dessutom: inte ens det maffiga ljud- och ljusbatteriet kan rädda tillställningen från monotonin - dockteaterns fiende nummer ett. Vare sig dockorna, spelet eller musiken är tillräckligt spännande för att hålla intresset uppe under en hel timme.

Kanske är det här en teater som inte ska avnjutas av en sittande parkettpublik, som nu i Kungsträdgården. Kanske bör den (teatern) röra sig mitt ute i den brutala, skitiga storstadsdjungel som är dess ursprung och spegel. För samtidigt som det här är en mycket modern och samtida dockteater, så är den - på ett sätt som dess upphovsmän kanske inte alls är medvetna om - en direkt utlöpare av en folklig dockteater med rötter långt ner i medeltiden. Den guerillateater som plötsligt

dök upp på marknaden och med sitt buller och sina upptåg fångade publikens uppmärksamhet - för ett kort ögonblick. Innan nästa försäljare, nästa eldslukare, nästa jonglör eller trollkarl dök upp i vimlet och stal sig den trolöst kringströ- sande publikens gunst.

Håll päronen öppna!

Det är berättarår i år, och mycket går i berättandets tecken. Och i den mån berättande är utgångspunkt för dockteatern, så bör här finnas ett och annat att inspireras av. T.ex. den vand- ringsutställning som tillkommit i samarbete mellan Riksut- ställningar och ett par bokförlag.

”Nattpäron - på väg mot små och stora berättelser” heter ar- rangemanget, som förutom själva utställningen också består av en bok. Och på de orter som får besök av nattpäronen hänger Myndigheten för skolutveckling på med satsningar kring barns språkutveckling.

Johan Althoff, manusförfattare till utställningen och boken Nattpäron.

foto: Riksutställningar

Turnén startade i Bergsjön i Göteborg 16 augusti, och avslutas i Haparanda 1 juni 2007. Utställningen vill inspirera berättandet, speciellt i områden med stor invandring. På de olika utställningsplatserna arbetar lokala pedagoger, och tanken är att berättarglädjen skall komma igång och att man sedan på olika sätt kan presentera resultatet på nätet.

Mer info på www.riksutställningar.se

Klenoder på ruta ett

Klenoder i tiden är det vackra namnet på betänkan- det ”En utredning om samlingar kring scen och musik” (SOU 2006: 68). Det är ett försök att ta ett grepp om hela den mängd min- dre och större samlingar som finns inom scenkonstområdet,

och enmansutredaren Keith Wijkander har undersökt och intervjuat personer i och kring Drottningholmsteatern, Dans- museet och Musikmuseet - samt det för denna skrifs läsare välbekanta Marionettmuseet.

Utredaren föreslår att en samlande statlig myndighet ska in- rättas ”Scen – och Musiksamlingarna”, och att den också ska ta ansvar för Marionettmuseet.

”Det är angeläget att samlingen kan visas för allmänheten. Detta bör ske inom ramen för Scen- och musiksamlingarnas utställningsverksamhet. Scen- och musiksamlingarna kom- mer dock inte att kunna visa hela samlingen i en permanent utställning. Därför är det i hög grad lämpligt om också Stads- teatern kan exponera delar av den i sina lokaler. Genom att Marionetteatern numera åter finns inom Stadsteaterns ram kan på så sätt samlingen bidra till upplevelsen av föreställ- ningarna. Det får förutsättas att Scen- och musiksamling- arna, om myndigheten blir huvudman för samlingen, lånar ut lämpliga delar till teatern. Villkoret bör vara att Stadsteatern hanterar lånet på ett säkert sätt.”

Tillbaka på ruta ett, alltså, för Marionettmuseets del, med ett museum eller utställning i Stadsteaterns lokaler. Men om utredningen kommer att landa i verkligheten vet vi ännu inte; åtminstone Dansmuseet morrar i sitt f.d. bankpalats och vill fortsatt vara fristående. Medan utredaren anser att om museet ska kunna vara aktivt också för dokumentation ”krävs ett an- nat huvudmannaskap.”

Rättelse

Du minns naturligtvis vårt maffiga skandinaviska special- nummer, som kom i våras - ett samarbete mellan Unima- föreningarna i Danmark, Norge och Sverige (även Finland bidrog).

Men: ingen riktig kulturtidskrift utan några rejäla kårrectur- fel. Sådana fanns det både ett och flera, några av en sådan art att undertecknad redaktör rodnar vid tanken därpå. Det enda som tröstar är att de flesta felen undgick dig, kära läsare (du läser helt enkelt för slarvigt!).

I ett fall måste vi dock framföra en seriös ursäkt. En av de mycket läsvärda artiklarna var skriven av den finska regissö- ren och forskaren Katriina Andrianov: ”Animering som åskå- darens animism”. Här hade ett par missvisande fel insmugit sig: Andrianov skriver bl.a. att termen ”figurteater” används åtminstone i Norge, Tyskland och Belgien. Så, och ingenting annat, borde det ha stått i texten.

I en annan passage talar artikelförfattaren om olika tillväga- gångssätt vid animering, varav skådespelarens ”hållning” är ett (i den engelska originaltexten används det inte alldeles enkelt översatta ordet ”attitude”).

Redaktionen beklagar de felaktigheter som kommit med i den publicerade texten.

Svenska grupper på tyska festivaler

En enhjuling i natten. En försvunnen kapten. Udda existenser och ouppfyllda drömmar. Se där några av ingredienserna i **Teater Skatas** modellteaterföreställning *Esperanza*, som

presenterats i ett tidigare nummer av Dockteatern. Pjäsen bygger på Jakob Wegelius bok med samma namn, och han har också skapat de stämningsfulla scenbilderna och figurerna. Urpremiären ägde rum på Gripes Modellteatermuseum i Nyköping för ett knappt år sedan, och har sedan spelats som uppsökande föreställning på låg- och mellanstadieskolor runt om i Sörmland.

Det är skådespelaren Karin Fichtelius som tillsammans med dockspelaren, trollkonstnären m.m. Bissa Abelli utgör Teater Skata. Om namnet Abelli verkar bekant, så beror det förstås på att Bissa i vanliga fall arbetar med **Abellis Magiska Teater** (de med den stiliga flyttbussen). Nu har skatorna inbjudits att spela *Esperanza* på modellteaterdagarna i tyska Preetz, ett traditionsmättat arrangemang som Dockteatern återkommande rapporterat från. I år äger det rum 10 - 11 september.

Även **Papagena Musik och Teater** har fått äran framträda på Preetz-festivalen. Deras föreställning heter *Tock Tock*, och är en modellteater-opera i kappsäcksformat. Formatet är nog avpassat efter sagans huvudperson: den lilla gumman i den lilla stugan, som undrar "Finns det något djur som vill komma och bo hos mej i min lilla stuga?" Men även den avsedda publiken är i format mindre (2-5 år). Fast om vi känner Preetz-vännerna rätt, så har även de i format större minst lika kul. Marianne Castegren har skrivit manus och musik, och framför även själva föreställningen. Hon har skrivit flera av Papagenas pjäser, och musikteater på modellscen har blivit litet av hennes signum.

Preetz-festivalen har alltså redan varit. Men om någon har vägarna åt Tyskland till litet senare i höst, så kan vi tipsa om en annan festival. Den sjunde internationella skuggteaterfestivalen äger rum 16-21 oktober i Schwäbisch Gmünd (försök uttala det efter din fjärde sejdle Oktoberfest-Bier!). Där spelar bl.a. en av den svenska dockteaterns globetrotters, **Dockteatern Tittut**, med sin visuellt raffinerade skuggpjäs *Mera musik, Pappa!* Ett svartsjukedrama mellan tonsättaren Claude Debussy, hans lilla dotter som vill leka - och musiken som måste skrivas. För de mindre åskådarna en välbekant konflikt ur vardagen. För de litet större dessutom en tänkvärd variation på den eviga konflikten mellan Konsten och Livet.

Det är Fabrizio Montecchi, från Tittuts italienska samarbetspartner **Teatro Gioco Vita**, som regisserat föreställningen. Gioco Vita deltar också i festivalen med sin uppsättning av Eldfågeln (en historia som för övrigt även göteborgska Dockteater Sesam har på repertoaren).

Kärlek och krig

"Starkt uppsving för svensk animation" var rubriken på en DN-artikel (23 juli). Den handlade om den just nu mycket kreativa svenska animationsfilmen, och texten illustrerades med bilder ur Fredrik Emilsons dockoperafilm *Love and War*. Om det projektet berättade Dockteatern redan i sitt temanummer om dockfilm (nr. 4-2004), fast filmen, som ännu var under inspelning, då hade ett annat namn.

- Jag är medveten om att filmen bjuder på en märklig upplevelse, säger Emilson till DN. Vi har dockor som sjunger opera

på ruffiga bakgator i Havanna, i storslagna palats och i stridsflygplan. Libretton är dessutom på italienska, den romantiska och melodramatiska operans modersmål. Det här är nämligen en klassisk love story mellan två gosedjur (björn och kanin). Kanske inga intellektuella bråddjup, men mycket hjärta och smärta.

Kortfilmskonsulenten Anne-Marie Söhrman kallar *Love and War* "en fullständigt extraordinär film". Så fick den också den inte oävna äran att få sin premiär vid samma tillfälle som Cinemateket i Stockholm inledde sitt höstprogram! Produktionsbolaget Filmlance hoppas nu kunna presentera filmen vid olika kortfilmsfestivaler.

Vi uppskattar förstås att DN uppmärksammar svensk animationsfilm. Och särskilt glädjande att en dockfilm får så stort utrymme. Men vän av barnkultur reagerar på en formulering i Magnus Västerbros annars utmärkta DN-reportage: "Efter att i flera decennier i huvudsak ha varit ett forum för mer eller mindre lyckad barnfilm, har animationen till sist blivit vuxen."

Till sist blivit vuxen? Som om barnfilm skulle utgöra något slags embryonalt förstadium till "riktig" film för vuxna! Kom igen, DN, har inte vår syn på konst för barn blivit litet mer - ja, vuxen?

Dino-date

Från Elisabeth Beijer, som under många år utförde ett synnerligen betydelsefullt arbete på såväl Marionetteatern som Marionettmuseet, fick vi denna hälsning:

"Den 22 december 2005 träffades Marionetteaterns första medarbetare, tillika den svenska dockteaterns pionjärer, hos Michael Meschke. Det är han som står t.v. på bilden. Bredvid honom tonsättaren Csaba Deák, sedan scenografen Gilbert Regazzoni. Sittande från vänster: Annti Landherr Berlin, Agneta Ginsburg, Ing-Mari Tirén och Lilian Uppenberg-Nilsson, dessutom Elisabeth Beijer. Vi kallar bilden 'Dinosaurieskogen'.

Varma hälsningar,
Elisabeth".

KALENDARIE

Buratino Dockteater, Göteborg

Minicirkus

Världens minsta akrobater, världens farligaste lejon, världens starkaste clown - och många fler artister i en sprakande sprallig föreställning.

Spelas 19 aug - 21 sep

Dockor: Slava Borisov, Natalia Mouwitz

Vem är det som säger mjau? (fr 2 år)

Valpen, tuppen, grodan, kossan, åsnan hästen och söta lelle katten har alla huvudroller.

Spelas 30 sep - 12 nov

Dockor: Elena Posepolova

Vintersaga

Fader Frost och Snöflickan försöker besegra och lura listiga Baba Jaga, den elaka häxan. Nog är det tur att själva Nyår dyker upp i tid och ger nytt hopp!

Spelas 24 nov - 21 jan

Dockor: Slava Borisova, Natalia Mouwitz.

Dockspelare (i alla tre produktionerna): Irina Valoueva, Alf Mouwitz

Bilj. o. info: 031 - 84 31 57 eller 21 59 10

Dockteatern Tittut, Stockholm

På repertoaren hösten 2006:

Flyg med mig, Tummelisa! (2-8 år)

Längel och hästen Blå (2-8 år)

Lilla Tiger och Lilla Björn (2-6 år)

Lilla syster Kanin (2-6 år)

Kattresan (2-6 år)

Dansrättan eller Hemligheten i teaterförrådet (2-6 år)

GÄSTSPEL PÅ TITTUT:

Urban Wahlstedt med sina dinosaurier - populärvetenskapliga shower (fr 4 år)

27 - 30 sep

Teater Spektaklet

Pompe (2-4 år)

9 - 15 sep

Guldlock och de tre björnarna (2-4 år)

1 - 5 okt

Abellis Magiska Teater

Veva veva positiv (2-5 år)

2 - 3 dec

Bilj. o. info om speldagar och tider: 08 - 720 75 99

Dockteaterhuset, Wadköping, Örebro

Dockteaterverkstad för barn och vuxna

24 sep, kl. 11-15

Sagan om kastanjeträdet (2-4 år)

1 okt, kl. 15.00

Öppet hus

söndagarna 15 oktober och 22 oktober, kl. 11-16; sagostund båda dagarna kl. 13.00 och 15.00

Pomperipossa (fr 4 år)

29 okt, kl. 15.00

Bilj. o. info: 019 - 32 33 20

Frölunda kulturhus, Göteborg

Dockteater-workshop på temat "Afrikanska fabler"

Ett samarbete mellan Frölunda kulturhus och Gelvandale-biblioteket i Port Elizabeth, Sydafrika.

Info genom Annette Cegrell-Sköld, Frölunda kulturhus, 031 - 366 27 70

Dockteaterbiblioteket

Över 700 böcker från hela världen berättar dockteaterns historia och olika länders traditioner. De flesta böcker är referens-exemplar men flera finns till hemlån.

Info om öppettider tel 031-366 28 40

Marionetteatern / Stockholms Stadsteater

PREMIÄR 16 SEPTEMBER

Else-Marie och småpapporna

fritt efter Pija Lindenbaums bok (5-9 år)

Sju små och likadana pappor som ska hämta Else-Marie på dagis. Hur ska det gå? Alla andra har ju *en* pappa. En stor!

Regi: Helena Nilsson

Dockor & scenografi: Anna Hallberg

Teater Spektaklet, Uppsala

PREMIÄR 16 DECEMBER!

Ordning i rabatten! sa Linné (6 - 12 år)

Linné sorterar och botaniserar bland växter och minnen. Han hade nog gröna fingrar, lille Carl - men präst blev han inte! Och hur var det egentligen med lapplandsresan? Och alla apostlarna?

Det blir mycket att ordna och sortera med ett så händelserikt liv...

Manus: Margaretha Löfblad

Dockor och scenografi: Eva Grytt

Dockspelare: Per Löfblad, Margaretha Löfblad

Musiker: medlemmar ur Omnibus Kammarblåsare

Returadress: UNIMA Box 161 98, 103 24 Stockholm

Bilderna på denna sida och sidorna 3-4 är från föreställningen Big Mama med belgiska gatuteatergruppen Cie des Quatre Saisons fr Belgien, på Interdockfestivalen i Lund.

”Big Mama är hjältinnan i vår historia - historien om varje man och kvinna i den här världen. Fastän Big Mama bara kommer och går och vill vara diskret eftersom hon är modest (anspråkslös, blygsam, försynt), så följer alla efter henne för att hon är så lång och vacker. Där hon stannar samlas alla kring henne, när hon går igen följer en väldig massa beundrare henne. Hon svänger och snurrar runt. Alla blir tokiga i henne, även om hon inte ser ut som en Barbiedocka, eller gör hon?”

(foto: Fatima Olsson)

TIDNINGAR FOLDRAR REKLAMTRYCK VYKORT BROSCHYRER 4-FÄRDSTRYCK ORIGINAL & REPRO

ÖKA TRYCKET!

För oss är några saker viktigare än andra. Vi levererar produkter med bästa kvalitet, i rätt tid och till uppgjort pris. Det är en hederssak.

Låt oss räkna på ditt nästa jobb.

VÅRA FÖRDELAR

- PRIS
- KVALITÉ
- SERVICE

Agraphica

VÄRVSALLÉN 1 • BOX 70, 871 22 HÄRNÖSAND • TEL 0611-229 20 • FAX 0611-229 08 • E-MAIL:INFO@AGRAPHICA.SE • WWW.AGRAPHICA.SE